

Krevende kommuneøkonomi

**Litt om situasjonen lokalt
Noen av årsakene til utfordringene
Hva er løsningen?**

Kommunedirektør Bjørn Fauchald, 22. januar 2024

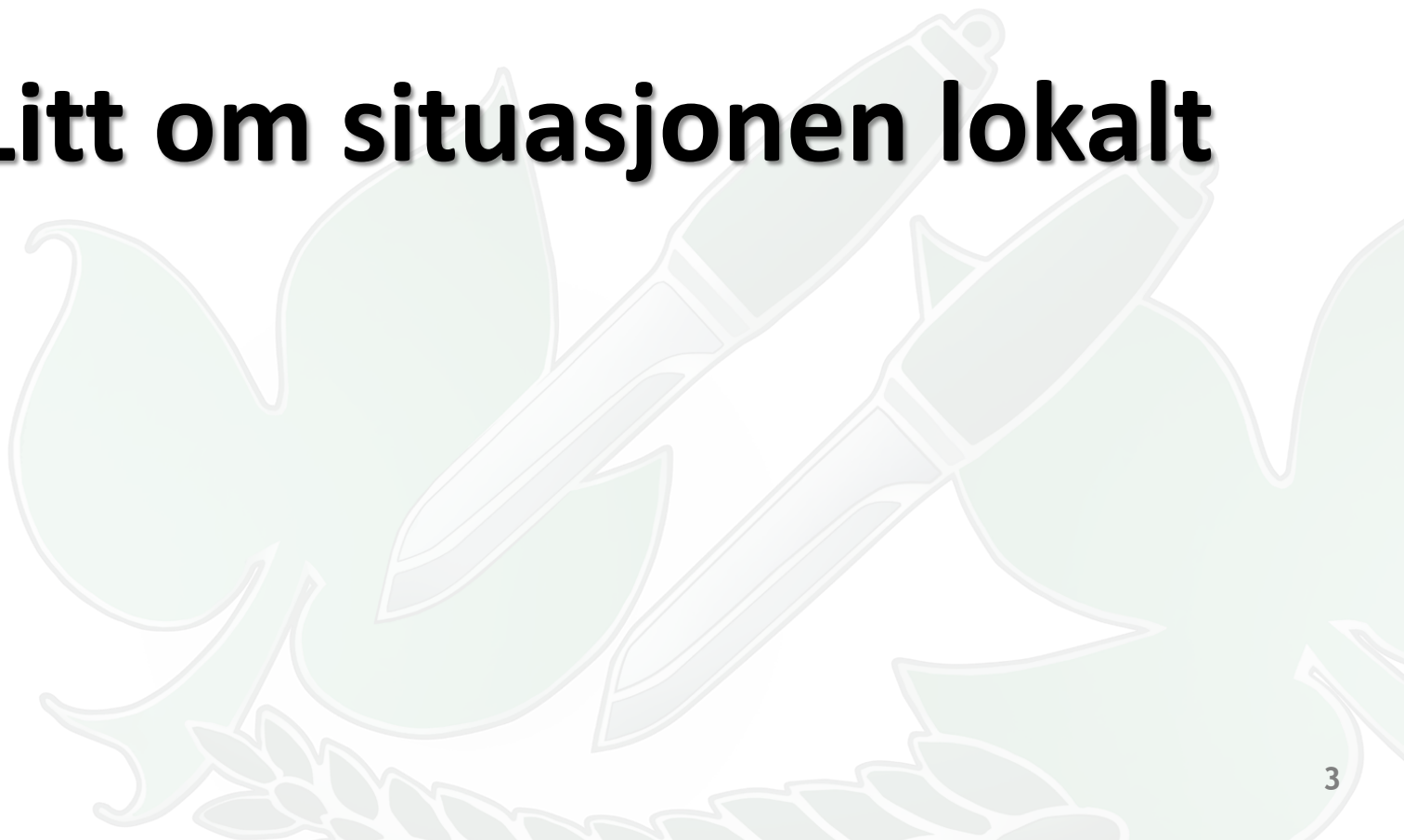
Kort presentasjon

- 30 år i Vestre Toten kommunes toppledelse
- Snart 14 år som rådmann og kommunedirektør
- Sju år i sentralt kommunedirektørutvalg i KS, hvorav de siste tre årene som leder
- Leder i kdu er også observatør med møte-, tale- og forslagsrett i KS sitt hovedstyre og landsstyre og deltar i konsultasjonsgruppa til KS
- Jeg representerer alle kommunene, jobber for kommunesektorens rammevilkår og tar ingen rolle som «opprørsgeneral»

Litt om situasjonen lokalt

Nytt inntektssystem

Tydlig høringsuttalelse fra både Vestre Toten og kommunene i Innlandet om at det er behov for en sterkere inntektsutjamning som «bidrag» til å kunne yte likeverdige tjenester i alle kommunene

Noen gode utsagn fra gode kollegaer:

«På tide med et ulverop fra Innlandet» (sitat; Tron Bamrud)

«Nå er det vanlige kommuners tur» (sitat; Jørn Strand)

Hva preger og hva utfordrer lavinntektskommunene?

- Betydelig «strek i laget». Mange lavinntektskommuner har heller ikke store ekstrainntekter og i tillegg små økonomiske reserver
- Et stadig større forventningsgap som belaster hele organisasjonen
- Svekket evne til å prioritere forebyggende arbeid og andre strategiske satsinger, herunder til samfunnsutviklingstiltak

Til refleksjon

- Nasjonal lovoppfyllelse på ca 82 %. Under press....
- Det kommuniseres år etter år at kommunene får en økonomisk ramme som setter kommunene i stand til å yte gode tjenester. Det er denne misforståelsen som setter kommunene i en skvis. Ett av hovedbudskapene fra KS er denne løpende underfinansieringen. En vesentlig årsak til manglende lovoppfyllelse – i tillegg til økonomi - er mangel på fagfolk.

Virkelighetsbilde fra Innlandet

«For oss er opplevelsen av større "strek i laget" og det økende forventningsgapet, svært til stede. I forsøk på å snu langsiktige negative trender i en kommune med relativt store sosiale utfordringer og et svakt næringsliv, har vi ønsket å prioritere satsing på tidlig innsats, innovasjon og næringsutvikling. Satsingen er i tråd med råd fra Telemarsforskning som har bistått med å analysere Søndre Lands kommunes situasjon, utfordringer og muligheter. Slik satsing er kondisjonsidrett som krever langsiktighet. Nå er jeg oppriktig i tvil om vi klarer å stå løpet tilstrekkelig langt nok ut. Vi har allerede måttet gjøre kutt som vil svekke oss betydelig i arbeidet, blant annet tidlig innsats overfor barn og unge. Konsekvensen kan potensielt bli at vi svekkes ytterligere på de områdene der det er aller størst utfordringer fra før. Det utfordrer bærekraften vår økonomisk og sosialt, og dermed også som et levende lokalsamfunn».

Arne Skogsbakken, kommunedirektør i Søndre Land

Hva med Vestre Toten kommune?

Vekstkommune med krevende økonomi

Vertskap for store industrivirksomheter, herunder forsvarsindustri som skal bygge ut betydelig. Mål om minst 1000 nye arbeidsplasser innen 2030. En mellomstor kommune som er viktig både for regionen, landet og verden

Lavinntektskommune uten ekstrainntekter. Veldig krevende kommuneøkonomi med underskudd både i 2022 og 2023 og vi «svir av» siste resten av disposisjonsfondet når regnskapet for 2023 blir gjort opp. Vi har investert og tilrettelagt for vekst og merker godt de økte renteutgiftene.

Forts...

Store kutt i 2024-budsjettet og betydelige omstillingsbehov i årene som kommer. Udekket kostnadsvekst «tar knekken på» økonomien. Vi har beregnet redusert handlefrihet til 130 millioner kroner over få år...

Liten handlefrihet til å understøtte- og tilrettelegge på samfunnsutviklingsområdet!

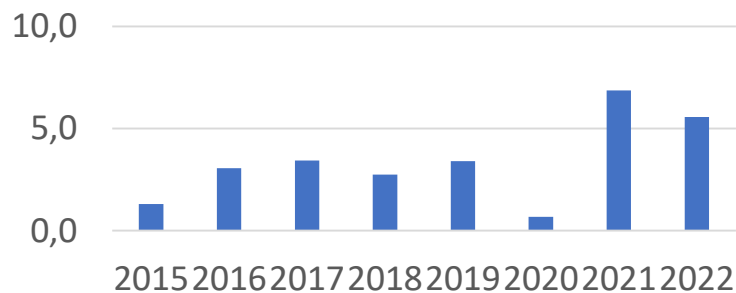

Noen av årsakene utfordringene

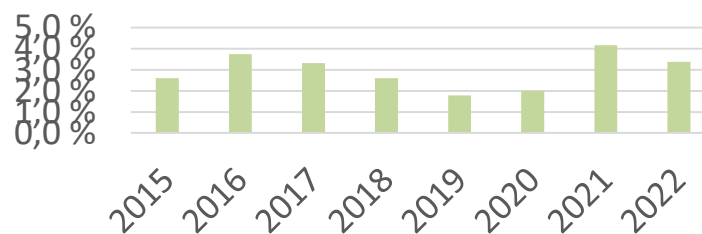
..forankret i fakta fra økonomene i KS

Uforutsett skattevekst, gode økonomiske resultater og høy investeringsaktivitet har preget årene 2015 - 2022

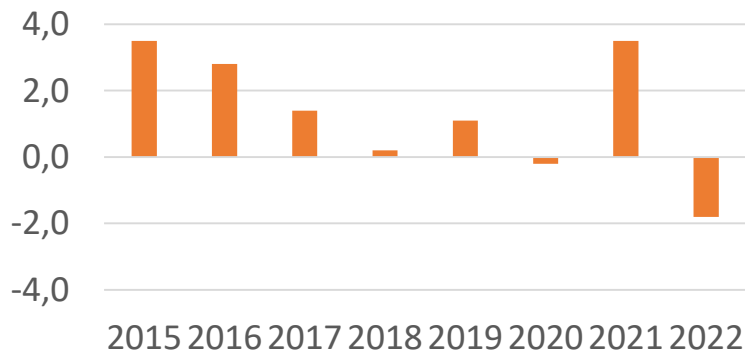
Faktisk skatteinntang sammenlignet med anslaget i RNB, i pst

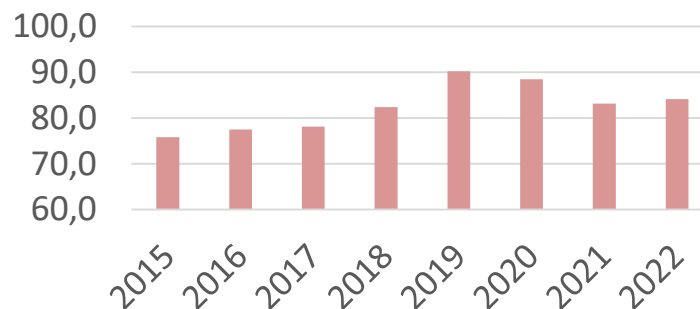
Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger – alle kommuner

Reell endring i frie inntekter i pst

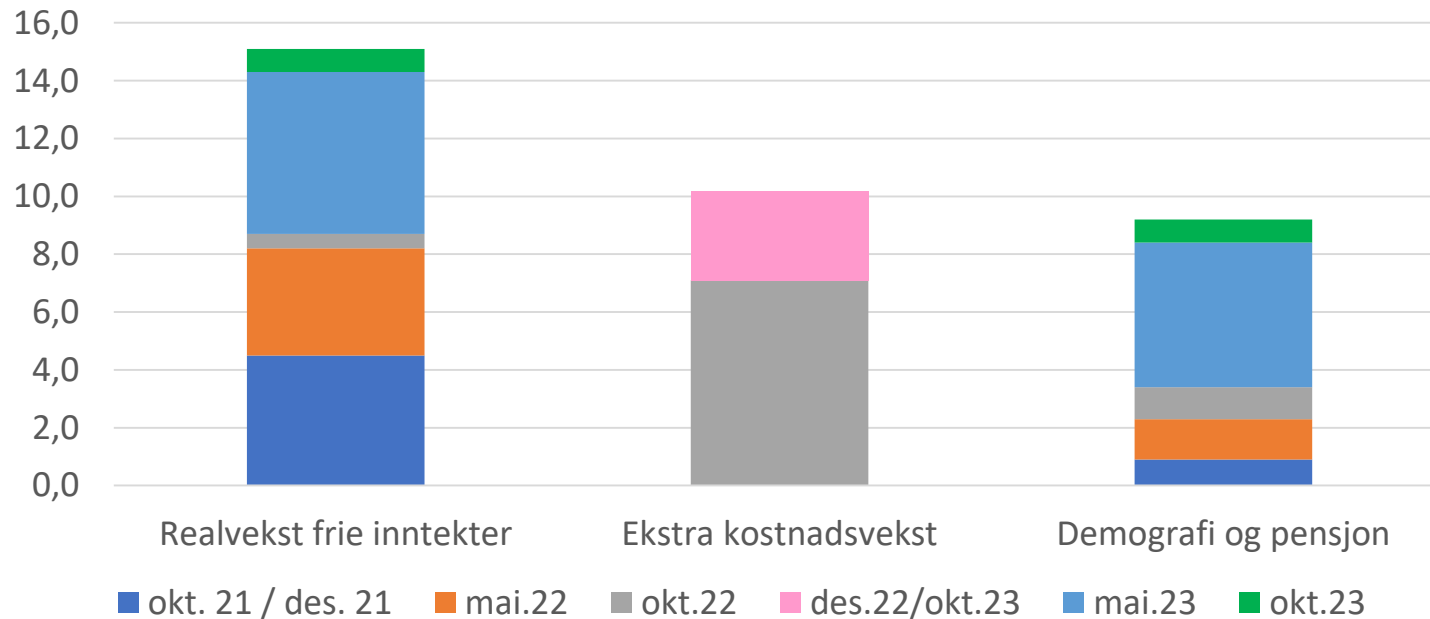

Brutto investeringsutgifter i mrd. kroner i 2022 priser

Hvorfor er budsjetttrammene likevel blitt strammere?

Utvikling i langsiktig nivå - frie inntekter og kostnader 2022-2024, mrd kroner

Manglende kompensasjon for samlet prisvekst i 2022 har redusert kjøpekraften til frie inntekter med over 2 prosent

Et stramt kommunebudsjett

Kommunedirektøren presenterer et stramt budsjett for de kommende årene.

Lars Joakim Tveit på kontoret sitt på rådhuset

Fotograf: Holmestrand kommune

Vanskelig

Kommunedirektør Lars Tveit sier at det har vært et vanskelig budsjett å sette sammen, da behovene er så store og økende, mens de økonomiske rammene reelt sett stadig reduseres.

Kommunen har økende behov i befolkningen, som medfører et økende utgiftsnivå, spesielt innenfor pleie- og omsorgstjenestene. Samtidig er det flere og flere familier, så vel som enslige, som sliter med å få endene til å møtes. Det foreslås derfor, til tross for den pressede kommuneøkonomien, å øke bunnfradraget på eiendomsskatten fra 750 000 kroner til 1 million kroner. Det er også lagt opp til en reduksjon i promillesatsen utover i planperioden.

Kommunedirektøren legger fram et forslag til budsjett og økonomiplan 2024 – 2027 som er stramt og som innebærer både organisatoriske og strukturelle endringer. Vedtas forslaget vil Meløy kommune være over den økonomiske kneika allerede i 2027.

Foreslår flere tiltak for å få budsjettet i balanse

Rådhuset i Elverum

- Innbyggere skal fortsatt oppleve et godt tjenestetilbud, sjøl om det er tøffe kutt som må til for å få budsjettet i balanse, sier kommunedirektør i Elverum kommune, Kristian Trengereid. Han har lagt fram sitt forslag til handlings – og økonomiplan for 2024 til 2027. Det er foreslått 55 tiltak for å få neste års budsjett i balanse.

Det er urolige tider

Vi lever i en urolig tid hvor flere opplever økonomiske vanskeligheter. 2023 har så langt vært et krevende økonomisk år, og usikkerheten som råder både nasjonalt og internasjonalt, merkes godt. Bamble kommune går i skrivende stund mot et betydelig merforbruk i 2023. Stigende renter, urolige finansmarkeder og høy pris- og lønnsvekst legger press på kommunens økonomi. Bamble kommune har de senere årene gjennomført flere store investeringer, og dette gjør oss utsatt for rentehevinger. Omfanget av denne usikkerheten er uvant, og stiller høye krav til innretning og oppfølging av budsjettet for 2024 og de kommende års budsjetter.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan for Lillesand kommune er offentliggjort

Publisert 08. november 2023 | Oppdatert 09. november 2023

Onsdag 8. november, kl. 14.00 la kommunedirektør Guri Ulltveit-Moe fram sitt forslag for bystyret i Lillesand. Samtidig ble forslaget til budsjett 2024 og økonomiplan for 2024-2027 offentliggjort på kommunens innbyggerportal.

Ulltveit-Moe startet sin presentasjon i bystyret med å si at Lillesand kommune er i en krevende økonomisk situasjon.

kommunedirektør Guri Ulltveit-Moe

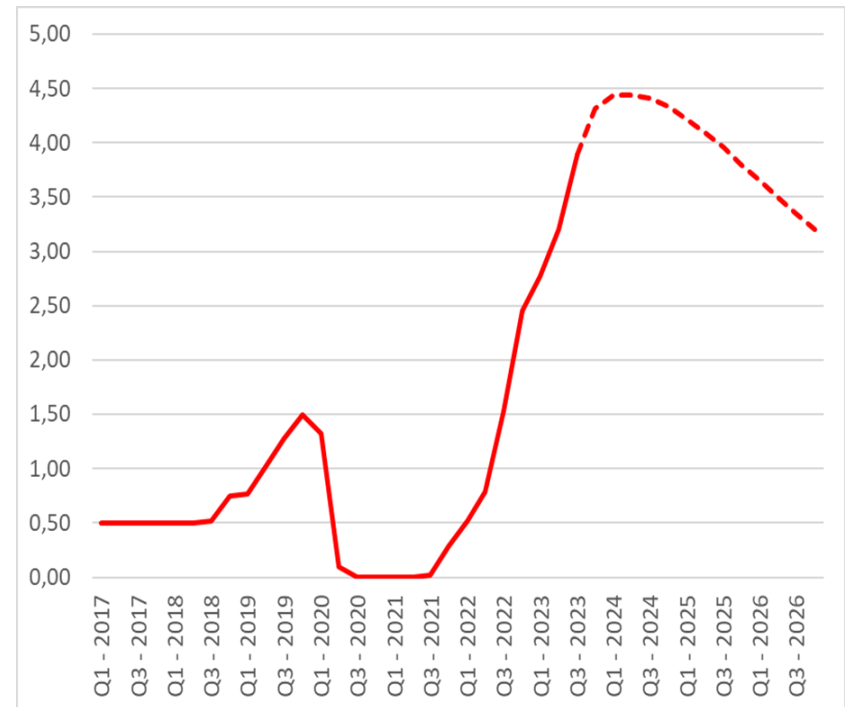
«Befolkningsendringer, økt inflasjon og økte renter gjør at vi må tillate oss å gå med et visst underskudd», sier kommunedirektør Guri Ulltveit-Moe.

I økonomiplanen 2024-2027 legges det opp til et driftsresultat som er langt svakere enn vedtatte finansielle måltall med negative netto driftsresultat frem til 2026. I 2024 vil det si et negativt driftsresultat på -26,4 millioner kr, som tilsvarer -2,3% av driftsinntektene, mens i 2025 legges det opp til et netto driftsresultat på -0,3%.

Kraftig økning i rentekostnadene i kommunal sektor kommer i tillegg

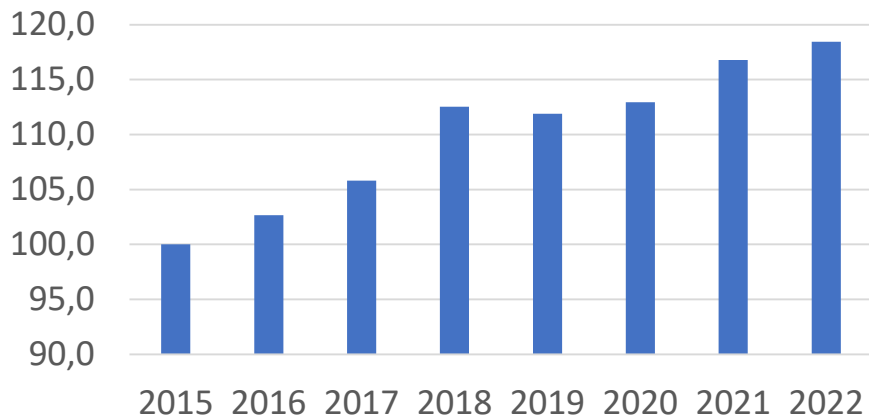
Økte rentekostnadene fra 2021 til 2024 dersom rentene i sektoren øker i takt med styringsrenta:

- 12 mrd. kroner per år

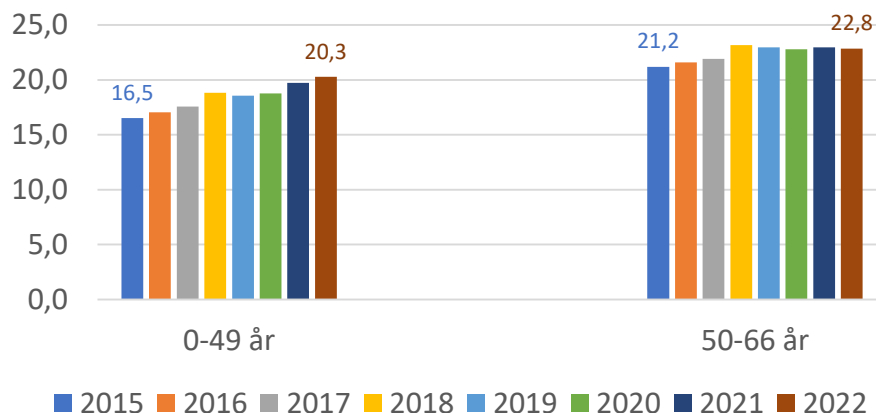

Økte behov for pleie- og omsorgstjenester i de yngre aldersgruppene er samtidig en utfordring for økonomien i kommunene

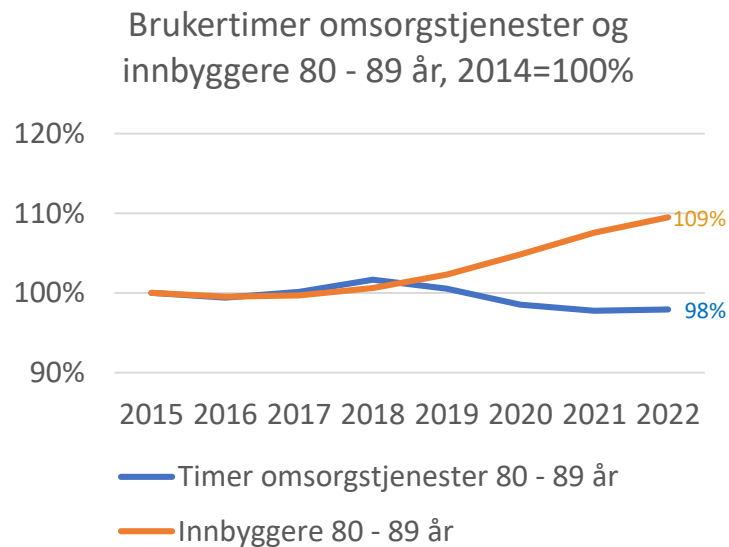
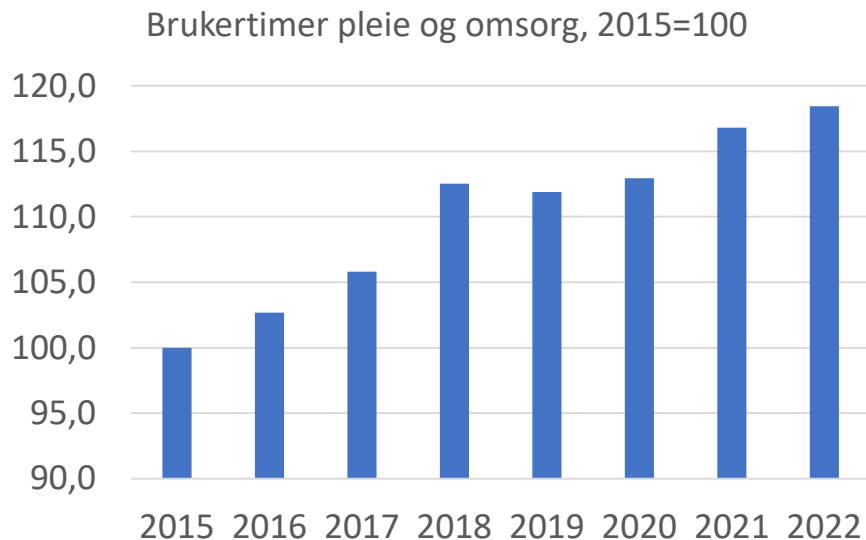
Brukertimer pleie og omsorg, 2015=100

Brukertimer omsorgstjenester per år per innbygger i aktuell aldersgruppe

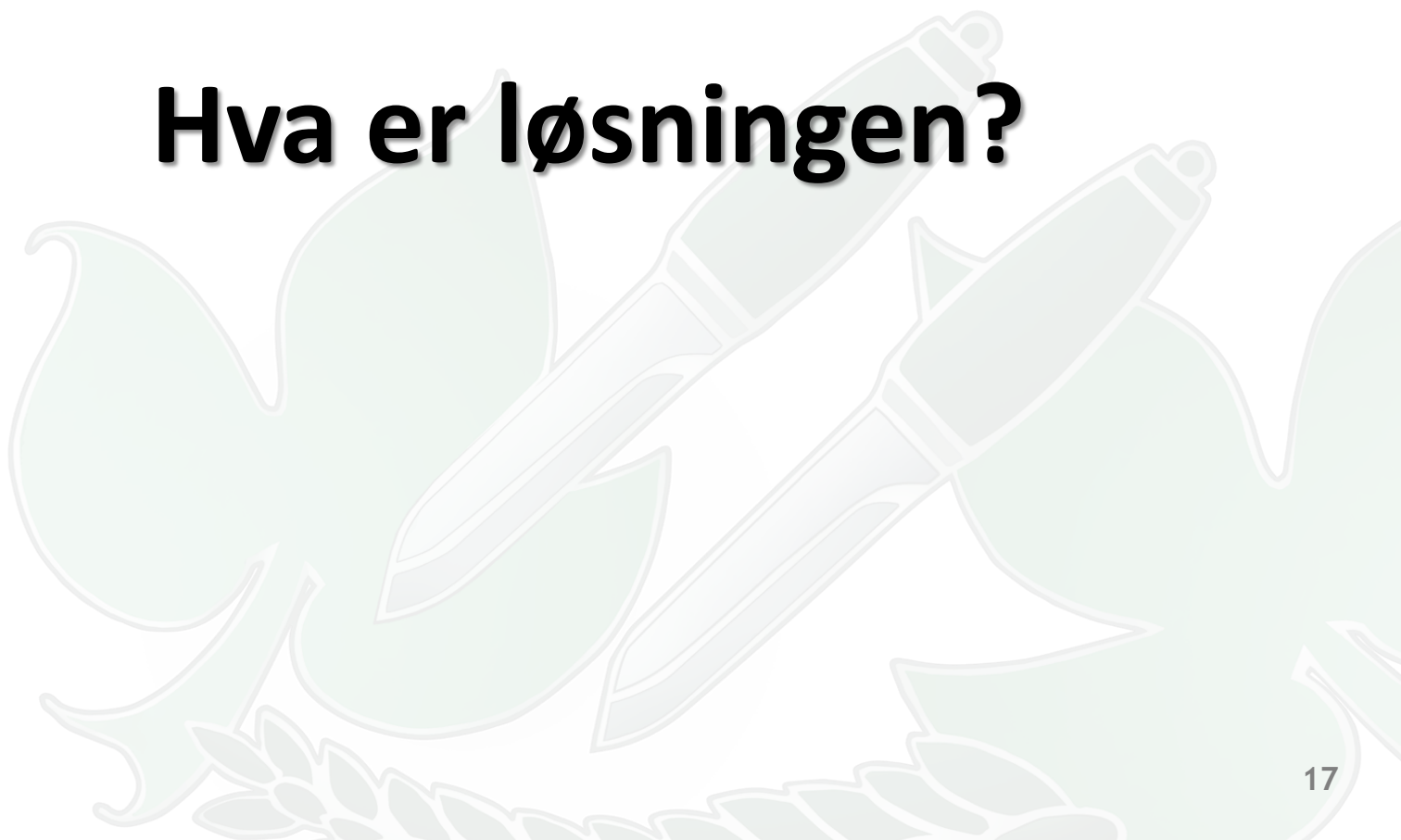

I perioden 2015 – 2022 har det vært en økning med 18 millioner brukertimer (20 pst) innen pleie og omsorg. I samme periode er folketallet økt med 260 000 innbyggere (5 pst.).

Hva er løsningen?

Hvordan sikre grunnlag for likeverdige tjenester i alle kommunene?

Endringer i inntektssystem kan bidra til mer «treffsikker» inntektsfordeling og sterkere inntektsutjamning – og da innenfor den rammen som er til rådighet for kommunesektoren

Styrke kommunesektorens inntektsramme for å dekke den sterke kostnadsveksten.

Realvekst i kommunens inntekter framfor bruk av penger til nye satsinger og nye reformer

Mindre bindinger og større handlefrihet til kommunene. Realisere intensjonene i tillitsreformen! (Se til generalistkommuneutvalgets anbefalinger)

Nasjonale myndigheter må bidra til å redusere forventningsgapet

Ulike interesser, men best tjent med å stå sammen...

Viktig med dagens initiativ som setter fokus på de veldig krevende utfordringene mange kommuner står i og som oppspill til prioriteringsdebatt når inntektssystemet skal revideres

Over tid veldig viktig å stå sammen som kommunesektor i konstruktiv dialog med nasjonale myndigheter